

Архивски број: 08-63/1

_____ година

11-01-2024

Постапувајќи по претставката бр. 08-690/1 од 13.09.2023 година, поднесена од _____ од Скопје, со живеалиште на _____ за сторена дискриминација од страна на Министерство за труд и социјална политика, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација согласно член 27 став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација („Службен весник на РСМ“ бр. 258/2020), го донесе следното

МИСЛЕЊЕ

НЕ СЕ УТВРДУВА ИНДИРЕКТНА ДИСКРИМИНАЦИЈА врз група на лица со попреченост, односно лица со даунов синдром врз основа на попреченост и здравствена состојба во одредби од Правилникот за функционалната проценка („Службен весник на РСМ“ бр. 9/23) на Министерството за труд и социјална политика.

Образложение

На 13.09.2023 година до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација беше доставена претставка за заштита од дискриминација со архивски број 08-690/1, од страна на подносителката _____ против Министерството за труд и социјална политика, односно Правилникот за функционалната проценка („Службен весник на РСМ“ бр. 9/23) на Министерството.

Имено, подносителката тврди дека до донесување на новиот Правилник за функционалната проценка, лицата со даунов синдром влегувале „како посебна категорија на лица со посебни потреби“ и врз основа на тоа им било овозможено да користат одредени права и услуги.

Таа истакнува дека во новиот правилник повеќе не постои категорија лица со даунов синдром. Па оттука, според неа не е јасно дали од 2023 година лицата со даунов синдром повеќе не се „лица со посебни потреби“, дали истите немаат можност за остварување на права доколку според новиот правилник не се распоредени како лица со комбинирани пречки во развојот, како и тоа дека не е јасно дали кога детето е на возраст на која не може да му се определи интелектуалната попреченост (3-4 години), а има утврдена trisomia 21, односно даунов синдром нема можност да оствари никакво право во смисла на посебен додаток и сл. Според неа, со таквата состојба овие лица биле „во незавидна положба за разлика од другите категории на лица со посебни потреби.“

Понатаму, таа наведува дека согласно Законот за детска заштита член 33 алинеја 5, право на посебен додаток имале и лицата со даунов синдром покрај сите други категории. Додека лицата со даунов синдром согласно новиот правилник не постојат

како категорија и при вршење на функционална проценка во Меѓународната класификација на функционирање, попреченост и здравје (МКФ) истите добиваат наод и мислење во кој не се определува категорија туку се даваат само препораки. Со тоа децата и семејствата останувале оштетени.

Истакнува и дека „децата/лицата со посебни потреби имаат можност освен права да користат и одредени услуги (дневен центар, образовна асистенција и сл.)“, па следствено се јавувал дополнителен проблем кога стручните лица водени од правилникот, во наодот и мислењето за функционална проценка не ги даваат тие услуги.

На крајот таа истакнува дека овие лица, односно децата со даунов синдром се дискриминирани со тоа што не можат да ги остварат своите права.

Министерството за труд и социјална политика како носител на горенаведениот правилник, на 24.10.2023 година согласно член 24 став 7 од Законот за спречување и заштита од дискриминација достави одговор бр. 08-690/4 до Комисијата.

Во одговорот се истакнува дека Министерството за труд и социјална политика заедно со Министерството за здравство и Министерството за образование и наука во изминатиот период спроведувале реформа на процесот на проценка на потребите на лицата со попреченост, со цел да се обезбеди, тие лица да ги уживаат истите права како и сите други граѓани. Следствено на тоа, се изготвил нов модел за проценка на потребите за лица со попреченост, односно истиот е изработен во согласност со Меѓународната класификација на функционирање, попреченост и здравје. Наведената класификација ги класифицира здравјето и состојбите поврзани со здравјето. Па затоа, во истата лицата не се единици на класификација, односно МКФ не ги класифицира луѓето, туку ја опишува ситуацијата на секој поединец во низа домени на здравјето или домени поврзани со здравјето. Покрај тоа, описот секогаш се дава во контекст на срединските и индивидуалните фактори. Истакнуваат дека кога професионалците ја користат МКФ, тие ги класифицираат информациите за функционирањето и попреченоста, но не ги категоризираат децата и младите со попреченост, односно не поставуваат дијагноза. Оттука, се наведува дека потребата од имплементирање на нов пристап во проценка на децата со попреченост потекнува од фактот што претходно се користел застарен модел на проценка кој се засновал на медицински пристап, кој попреченоста и лицата со попреченост ги дефинирал исклучиво преку поставување дијагнози, без да била правена анализа на потенцијалот на детето и што може да истото да постигне.

Во таа насока во одговорот истакнуваат дека Дауновиот синдром (Q90) според Меѓународната класификација на болести (МКБ-10), е само една од многуте дијагнози кои спаѓаат во категориите наведени во член 33 од Законот за заштита на децата и затоа нема потреба да се содржи индивидуално како дијагноза. Во спротивно, би требало да бидат наведени сите дијагнози кои спаѓаат во поединечните категории, пример: Церебрална парализа, Мускулна дистрофија, Квадриплегија или Вилијамс синдром, Прадер-Вили синдром и уште многу други. Се истакнува и дека лицата со даунов синдром имаат различно ниво на функционирање и не сите се соочуваат со ист

степен на попреченост. Дополнително на наведеното, истакнуваат и дека членот 33 од Законот за заштита на децата ја дефинира попреченоста според оштетувањата на телесните структури (анатомски делови на телото) и телесните функции (физиолошки функции на системите во организмот), а не според дијагнозите. Со тоа таквиот начин на дефинирање на попреченоста е во согласност со МКФ усвоена од страна на Светската здравствена организација во 2001 година, а која со усвојување на измените и дополнувањата на Законот за заштита на децата и Законот за социјална заштита треба да се применува и во РСМ. Токму со Законот за изменување и дополнувања на Законот за заштита на децата („Службен весник на РСМ“ бр. 294/2021) е овозможена примена на новиот модел за функционална проценка на деца и млади до 26 годишна возраст.

На крај во одговорот Министерството за труд и социјална политика се да потенцира дека нема кратење или намалување на висината на правата кои се однесуваат на децата со попреченост.

Согласно член 6 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, дискриминација е секое разликување, исклучување, ограничување или давање првенство што се заснова на дискриминаторска основа, со сторување или несторување, што имаат за цел или резултат спречување, ограничување, признавање, уживање или остварување на правата и слободите на одредено лице или група на еднаква основа со други.

Индириктна дискриминација, согласно член 8 став 2 од истиот Закон, постои кога преку навидум неутрални прописи, одредби, критериуми, програми или практики, се става некое лице или група во понеповолна положба врз дискриминаторска основа во споредба со други лица или група лица, освен кога произлегува од легитимна цел, а средствата за постигнување на таа цел се пропорционални, односно се соодветни и неопходни.

Согласно член 33 од Законот за заштита на децата („Службен весник на РМ“ број 23/13, 12/14, 44/14, 144/14, 10/15, 25/15, 150/15, 192/15, 27/16, 163/17, 21/18 и 198/18 и „Службен весник на РСМ“ број 104/19, 146/19, 275/19, 311/20, 294/2021, 150/2022, 236/2022, 236/2022) „Дете со попреченост, во смисла на овој закон, е дете со:

- пречки во телесниот развој (тешки, потешки или најтешки пречки во телесниот развој),
- интелектуална попреченост (умерена, тешка и длабока),
- најтешки облици на хронични заболувања со присутни оштетувања и лимитирани активности,
- оштетен вид (слепо и практично слепи лица),
- оштетен слух (практично глуво и тотално глуво),
- потполно отсуство на говорот, тешко оштетен говор, лице со изгубен или оштетен порано стекнат говор,
- аутизам и

- повеќе видови попреченост (комбинирани пречки во развојот).

Имајќи го во предвид горенаведеното, Комисијата не утврди индиректна дискриминација врз основа на попреченост и/или здравствена состојба врз група на лица, деца со даунов синдром во одредбите од Правилникот за функционалната проценка на Министерството за труд и социјална политика.

Имено, Комисијата ценејќи ги подеднакво изнесените факти и околности од подносителката на претставката и од Министерството за труд и социјална политика, како и од анализата на содржината на предметниот Правилник, утврди дека одредбите се однесуваат подеднакво на сите засегнати лица.

Правилникот е донесен како резултат на измените и дополнувањата во Законот за социјалната заштита и Законот за заштита на децата („Службен весник на РСМ“ бр. 294/2021). Со истиот се пропишува начинот на спроведување на функционалната проценка, поблиското определување на мерките за дополнителна поддршка од областа на образованието, здравството, социјалната заштита и заштитата на деца и млади со засегната здравствена состојба до 26 годишна возраст, составот, стручните профили и начинот на работа на стручните тимови за функционална проценка, составот, стручните профили и начинот на работа на стручниот тим за координација и следење на спроведувањето на функционална проценка, водењето на евиденција за извршените функционални проценки и на мерките за дополнителната поддршка, формата и содржината на наодот и мислењето за функционална проценка изготвено од страна на стручниот тим за функционална проценка, на мислењето на стручниот тим за координација и следење на спроведувањето на функционална проценка, на известувањето до центар за социјална работа и на согласноста на родителот за спроведување на функционалната проценка и користење на личните податоци.

Правилникот не содржи определени медицински дијагнози, односно не определува дијагнози исто како што и Правилникот за оцена на видот и степенот на попреченост на лицата во менталниот или телесниот развој („Службен весник на РМ“ бр. 172/16 и „Службен весник на РСМ“ бр. 41/19), кој важел дотогаш не определувал такви.

Со Правилникот за функционалната проценка се утврдува начинот на определување на видот на попреченоста и степенизација на истата согласно поставената рамка, односно основа во Законот за социјалната заштита и Законот за заштита на децата.

Следствено, Комисијата не најде дека одредбите од Правилникот за функционалната проценка експлицитно или имплицитно ги ставаат лицата (деца и млади) со даунов синдром во понеповолна положба од другите лица на кои се применува и за кои важи Правилникот врз основа на попреченост и/или здравствена состојба во смисла на член 8 став 2 од Законот за спречување и заштита од дискриминација.

Согласно горенаведеното Комисијата одлучи како и во диспозитивот на мислењето.

Комисија за спречување и заштита од
дискриминација

Претседател
Игор Јадровски

Доставено до:

- [REDACTED]
- Министерство за труд и социјална политика, ул. Даме Груев бр. 14, 1000 Скопје
- Архива на Комисијата